

Krizový plán školy při řešení rizikového chování

Škola se při řešení rizikového chování řídí následujícími pravidly:

- Krizový plán je součástí školního preventivního programu a slouží jako vodítko všem pedagogickým pracovníkům školy v případě výskytu rizikového chování u žáků ve formě, kdy dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.
- Klíčovými pracovníky při řešení rizikového chování jsou výchovné poradkyně Mgr. Dana Watersová a Mgr. Petra Marešová, metodička primární prevence pro 2. stupeň Mgr. Dana Watersová, metodička primární prevence pro 1. stupeň Mgr. Radka Mityšková a ředitelka školy.
- Všichni pedagogičtí pracovníci jsou pravidelně v rámci čtvrtletních pedagogických porad za účasti vedení školy poučeni o povinnosti informovat bez prodlení vedoucí školního poradenského pracoviště, respektive výchovnou poradkyni, případně metodičku prevence v případě, že mají podezření na výskyt rizikového chování u žáka/žáků.

Forma sdělení: ústně, telefonicky, emailem.

- Výchovná poradkyně a metodička primární prevence mají rozdělené oblasti působení v rámci rizikového chování tak, jak je popsáno v následujícím textu.
- Jakoukoli neomluvenou absenci řeší ve spolupráci s třídními učiteli výchovné poradkyně a metodičky primární prevence, postup volí s ohledem na situaci v rodině žáka a dosavadní zkušenosti s rodinou.
- Při neomluvené absenci vyšší než 20 hodin svolávají metodičky primární prevence výchovnou komisi s rodiči žáka za účasti OSPOD (vždy vyhodnocováno individuálně).
- Při důvodném podezření na tzv. „skryté záškoláctví“ je požadováno dokládání absence od lékaře (po dohodě).
- Problémové chování (agrese, lhaní, krádeže, vulgární chování vůči spolužákům či dospělým, podezření na šikanu, apod.) řeší metodička prevence ve spolupráci s třídním učitelem, postup volí s ohledem na situaci v rodině žáka a dosavadní zkušenosti s rodinou.
- Metodičky prevence svolávají výchovnou komisi s rodiči žáka po dohodě s třídním učitelem za případné účasti OSPOD, Policie ČR či dalších organizací (vždy vyhodnocováno individuálně).
- K účasti na výchovné komisi vyzývá zákonné zástupce třídní učitel.

Postup při řešení případů rizikového chování u žáků je volen v souladu s Metodickým doporučením ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28), jenž mimo jiné doporučuje postupy škol a školských zařízení při výskytu rizikového chování, viz dále.

Návykové látky

- V souladu se zákonem č. 65/2017 Sb., Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, se touto látkou rozumí alkohol, tabák, nikotin, omamné a psychotropní látky a jiné látky s psychoaktivními účinky, jejichž užívání může vést nebo se podílet na vzniku a rozvoji duševních poruch a poruch chování, tabákovým výrobkem výrobek, který může být užíván a obsahuje, byť částečně, tabák, ať už geneticky upravený nebo neupravený, kuřáckou pomůckou pomůcka určená či obvykle používaná ke kouření, vdechování, šňupání, sání nebo žvýkání tabáku nebo kouření bylinných výrobků určených ke kouření, bylinným výrobkem určeným ke kouření výrobek, jehož základem jsou rostliny, byliny nebo ovoce, a který neobsahuje žádný tabák, může se užívat prostřednictvím inhalace ústy nebo nosem a jeho užívání zahrnuje jeho postupné spalování, elektronickou cigaretou výrobek, který lze použít pro užívání výparů obsahujících nikotin nebo jiných výparů prostřednictvím náustku, nebo jakákoliv součást tohoto výrobku, včetně náhradní náplně, zásobníku, nádržky i zařízení bez nádržky nebo zásobníku; elektronické cigarety mohou být jednorázové, opětovně naplnitelné pomocí náhradní

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

☒ 405 02 Děčín VI, Školní 5 ☎ 775 865 666 e-mail: skola@zszelenice.cz IČO 47274743

náplně nebo nádržky nebo opakovaně použitelné pomoci jednorázových zásobníků, alkoholickým nápojem nápoj obsahující více než 0,5 % objemových ethanolu.

- Školním řádem školy je jasně vymezen zákaz užívání návykových látek ve škole i jejich vnášení do školy.
- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci návykové látky v prostorách školy nebo v době školního vyučování či v rámci akcí pořádaných školou, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Návykovou látku je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby. K takovému účelu poslouží obálka – žák vloží návykovou látku za přítomnosti svědka do obálky, obálku pedagogický pracovník zalepí a svým podpisem přes přelep, podpisem svědka a žáka zajistí objektivitu úkonu. Podle zdravotního stavu žáka případně ihned informuje rychlou záchrannou službu. V případě, že není nutné volat rychlou záchrannou službu, sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka, a to za přítomnosti svědka, a bezodkladně informuje vedení školy. Tento záznam předá k založení školnímu metodikovi prevence do jeho agendy.
- V případě, kdy je žák pod vlivem návykové látky do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou předlékařskou první pomoc a volá rychlou záchrannou službu a Policii ČR, pokud ji nevolala již dříve.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník vyrozuměním zákonných zástupců.
- S ohledem na to, že po požití návykové látky není žák způsobilý pobytu ve škole a účasti na vzdělávacím procesu, je nezbytně nutné, aby si jej převzali zákonní zástupci; pokud si jej nemohou zákonní zástupci převzít, může tak po jejich souhlasu učinit osoba blízká. V případě, že zákonné zástupce nelze sehnat nebo si odmítnou pro žáka přijet, je nutné požádat o součinnost Policii ČR a OSPOD.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval návykovou látku ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky a dbát pokynů pracovníků školy. Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy.
- Současně škola za podmínek stanovených v § 6 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- Školní metodik prevence poskytne žákovi a jeho zákonným zástupcům základní informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za návykovou látku, ihned uvědomí vedení školy a Policii ČR.
- Školní řád zakazuje kouření a používání elektronických cigaret ve všech prostorách školy a školských zařízení a na akcích pořádaných školou mimo prostory školy.

Poruchy příjmu potravy

- Učitel není terapeut!
- Při jakémkoli podezření, že se u žákyně (žáka) může jednat o poruchu příjmu potravy (mentální anorexie, bulimie, psychogenní přejídání, bigorexie – porucha vnímání vlastního těla, nutkavé cvičení, často tajná konzumace anabolických steroidů) neprodleně kontaktovat metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni.
- Varovné příznaky: rychlé zhubnutí, zvracení s jakoukoli argumentací, nepřiměřené cvičení
- Metodička prevence, případně výchovná poradkyně informuje o podezření zákonné zástupce a vyzve je k urychlené návštěvě pediatra, který má kompetence zajistit potřebná vyšetření.

Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole

- viz Metodické doporučení MŠMT, č.j.: MSMT-3262/2024-1, doporučené postupy pro pracovníky škol.

Znaky ohrožení upozorňující na to, že dítě může být ohroženo násilím v blízkých vztazích:

Fyzické znaky špatného zacházení

- ✗ Poranění na kůži (modřiny, šrámy, řezné rány, škrábance, popáleniny, otoky, lysiny), obzvláště vyskytují-li se opakovaně nebo na neobvyklých místech.
- ✗ Zranění neodpovídající poskytnutému vysvětlení jejich vzniku.

- ✗ Nošení oblečení neodpovídajícího povětrnostním podmínkám za možným účelem zakrytí zranění. Poranění v oblasti intimních partií projevující se např. problémy se sezením na židli nebo při pohybových aktivitách.
- ✗ Časté bolesti břicha a nevolnost.
- ✗ Náhlá změna váhy.
- ✗ Časté bolesti hlavy.
- ✗ Těhotenství dívek mladších 15 let.
- ✗ Neléčené zdravotní problémy a zanedbání potřebné zdravotní péče.
- ✗ Špatný celkový fyzický stav.
- ✗ Chronicky hladové, unavené nebo apatické dítě.
- ✗ Zanedbaná hygiena těla a oděvu.

Znaky špatného zacházení projevující se v chování dítěte

- ✗ Na dítě vykazující neobvyklé nebo výchovně náročné chování je potřeba pohlížet především jako na dítě, které může být v obtížné situaci a potřebuje naši pozornost a pomoc.
- ✗ Sdělení dítěte o špatném zacházení.
- ✗ Opakovaný kresebný, psaný či herní projev zobrazující násilí či zneužívání, popř. další projevy špatného zacházení.
- ✗ Častá neomluvená nebo nedůvěryhodně zdůvodněná nepřítomnost dítěte ve škole.
- ✗ Významná a nevysvětlitelná opoždění ve fyzickém, emocionálním nebo duševním vývoji dítěte.
- ✗ Neobvyklé změny v chování (např. náhlý pokles vzdělávacích výsledků, nervozita, deprese, stažení se, hyperaktivita, snížená pozornost, apatie, častá únava, agresivita, pomočování).
- ✗ Konzumace návykových látek, nadměrné užívání technologií, hazardní hraní a další projevy závislostního chování.
- ✗ Sebeпоškozování nebo sebevražedné chování či tendence, ubližování druhým či zvířatům.
- ✗ Nekonzistentní nebo nepravděpodobné vysvětlení zranění či neschopnost vzpomenout si na jeho příčinu.
- ✗ Neochota jít domů a/nebo ostražitost či strach z rodičů nebo osob, se kterými dítě sdílí domácnost.
- ✗ Neobvyklý strach z běžného fyzického kontaktu s dospělými a/nebo vrstevníky.
- ✗ Věku neodpovídající sexuální aktivita (např. dotýkání se intimních partií dospělých, tření pohlavních orgánů o dospělé, nadměrná masturbace, promiskuita).
- ✗ Špatná péče o sebe či zanedbaná osobní hygiena.
- ✗ Vlastnění drahých dárků či peněz nedůvěryhodného původu (např. „dostal/a jsem to od kamaráda“).
- ✗ Nápadnosti ve stravovacích návycích (odmítání jídla či přejídání).
- ✗ Předčasné převzetí pečovatelské role, snaha chránit ostatní rodinné příslušníky.

Znaky rizikového chování pečujících osob

- ✗ Nezabezpečování základních potřeb dítěte (strava, oblečení, osobní hygiena, spánek, dohled nad dítětem) v míře, která přímo ohrožuje dítě.
- ✗ Nevhodné chování k dítěti (používání fyzických trestů, vyhrožování, zastrašování, nadávání, křik, ponižování atp.).
- ✗ Vysvětlení ohledně zranění dítěte či jeho fyzického stavu je nedůvěryhodné a povaha zranění naznačuje, že dítě může být bezprostředně ohroženo.
- ✗ Osoba zajišťující péči o dítě je aktuálně pod vlivem alkoholu a/nebo drog či její fyzický a/nebo duševní stav negativně ovlivňuje její schopnost dohlížet na dítě, chránit ho a poskytovat mu péči.
- ✗ Násilí mezi rodiči či osobami, které s dítětem sdílejí společnou domácnost.
- ✗ Nápadně ochranné a omezující chování a zvýšená snaha o kontrolu nad tím, co dítě dělá nebo s kým je.
- ✗ Výchovné metody zahrnující kruté nebo nedůstojné chování vůči dítěti (např. zavírání do sklepa, odpírání přístupu do domácnosti, dítě je nuceno jíst ze země atp.)
- ✗ Nedůvodný pobyt v domácnosti nebo v jiných prostředích v době, kdy má být ve škole.

Doporučený postup ve škole při podezření na týrané, zneužívané a zanedbávané dítě

1. Pracovník školy, který má podezření na ohrožení dítěte nebo se mu dítě (případně spolužák dítěte) svěřilo, se obrátí na třídního učitele a předá mu veškeré potřebné informace. V odůvodněných případech (např. nepřítomnost třídního učitele, nedůvěra žáka v třídního učitele) je možné obrátit se přímo na metodičku prevence či výchovnou poradkyni.

2. Třídní učitel se obrátí na metodičku prevence či výchovnou poradkyni, předá jí informace, které zakládají podezření z týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte, a spolu situaci konzultují. Je vhodné, pokud se prvotního předání informace účastní také pracovník, kterému se dítě svěřilo nebo který ohrožení zpozoroval (aby byly informace předány v autentické podobě).

3. Metodička prevence, případně výchovná poradkyně na základě získaných informací a rozhovoru s žákem vyhodnotí, zda se jedná o situaci vyžadující podání oznámení na OSPOD, oznámení na Policii ČR, nebo intervenci školy, stanoví další postup a při vhodné příležitosti o něm informuje ředitele školy. V případě potřeby situaci dítěte škola konzultuje v obecné rovině s pracovníkem OSPOD.

4a) SITUACE VYŽADUJÍCÍ PODÁNÍ OZNÁMENÍ: - v případě, že situace dítěte bude vyhodnocena jako ohrožující zdraví a vývoj dítěte, podá škola oznámení na OSPOD nebo Policii ČR a zároveň žákovi poskytuje podporu (ideálně ve spolupráci s OSPOD).

4b) SITUACE VYŽADUJÍCÍ INTERVENCI ŠKOLY: - v případě, že situace dítěte nebude vyžadovat podání oznámení na OSPOD ani Policii ČR, škola poskytuje žákovi podporu s cílem zlepšení situace a zabránění eskalace potíží. Spolupráci s rodinou by škola měla průběžně vyhodnocovat. Pokud se situace žáka nelepší (či eskaluje) nebo pokud rodiče ztratí motivaci ke spolupráci a neplní dojednané dohody, je namístě zhodnotit, zda škola vyčerpala své možnosti řešení žakovy nepříznivé situace a zda nenastal okamžik, kdy je nutné podat oznámení na OSPOD.

Jak postupovat při akutním ohrožení?

1. Je potřeba zajistit bezpečí dítěte, v případě potřeby poskytnout první pomoc a zajistit lékařskou péči prostřednictvím rychlé záchrané služby (řeší jakákoliv dospělá osoba ve škole).

2. Jakmile je dítěti zajištěno bezpečí, informuje ten, kdo se o situaci dozvěděl, metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni a třídního učitele dítěte.

3. Kontaktovat Policii ČR a OSPOD a informovat o situaci ředitele školy

4. V případě, že byly incidentu ohroženy přítomny jiné děti, je nutné zajistit jejich bezpečí a psychickou podporu.

Školní šikana

Jedná se o opakované (nikoliv nutně) chování, které je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně a/nebo sociálně. Šikana je charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepřijemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

Pedagogové na škole jsou povinni seznámit se se znaky šikany a NEPŘEHLÍŽET je:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským, nenávisným, pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmlouvání učitelům apod.;
- žák je o přestávkách často osamocenený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

☎ 405 02 Děčín VI, Školní 5 📠 775 865 666 e-mail: skola@zszelenice.cz IČO 47274743

- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POSTUP PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY:

- Pedagogický sbor na škole je poučen nejen o znacích šikany, ale také o tom, že při podezření je nutné neprodleně informovat metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni, nebo kohokoli z vedení školy (v situaci, kdy ani metodička prevence, ani výchovná poradkyně nejsou přítomny).

Počáteční šikana (se standardní formou):

Metodička prevence (případně výchovná poradkyně) provede:

- rozhovor s těmi, kteří na šikánování upozornili a s oběťmi šikany
- nalezne vhodné svědky
- provede individuální, případně konfrontační rozhovor se SVĚDKY – nikdy konfrontace obětí a agresorů
- zajistí ochranu oběti
- výpověď svědků a obětí písemně dokumentuje
- neprodleně o vzniklé situaci informuje třídního učitele

Třídní učitel:

- o situaci neprodleně informuje metodika prevence a předá mu zjištění

Metodička prevence:

- s třídním učitelem se domluví na další spolupráci
- provede rozhovor s agresory, příp. konfrontaci mezi nimi
- dle vážnosti situace přizve k řešení výchovného poradce
- o výsledcích šetření informuje rodiče agresorů a obětí (nebo informaci rodičům předá třídní učitel)

Pokročilá šikana s neobvyklou formou (skupinové násilí, tzv. třídní lynčování):

METODIČKA PREVENCE, PŘÍP. VÝCHOVNÁ PORADKYNĚ:

1. bezprostřední záchrana oběti
2. domluva pedagogických pracovníků na dalším postupu – koordinuje metodička prevence
3. zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
4. poskytnutí krizové intervence a pomoci oběti
5. nahlášení policii

Krizový plán školy při řešení šikany vůči pedagogovi

Pedagog, jenž je obětí šikany, či pedagog, který je svědkem takové situace, kontaktuje některé z následujících:

- vedení školy (ředitel, zástupce ředitele)
- školního metodika prevence
- výchovného poradce
- kolegu, ke kterému má důvěru
- školskou radu, zřizovatele (pokud se jedná např. o bossing/mobbing či nebyla nahlášená šikana vyřešena)

Pro zdárné vyřešení šikany pedagoga je nutné informovat ředitele/vedení školy.

V případě potřeby je pedagogovi zajištěno chráněné prostředí (např. hospitace ve třídě s výskytem šikany, změna rozvrhu, pokud možností dovolí dočasné uvolnění z výuky v dané třídě).

Následné šetření provede tým školního poradenského pracoviště (metodička prevence, výchovná poradkyně):

- s obětí, se svědky
- s agresorem/y

Rozhovor by měl být náhlý a nečekaný (v ideálním případě souběžné šetření více členů týmu) → zabrání se tak případné domluvě agresorů na křivé výpovědi či konfliktu mezi nimi.

Ředitel školy prokazatelně pozve (nejlépe doporučeným dopisem) zákonné zástupce agresora/rů do školy k pohovoru.

Je vytvořen společný postup řešení šikany, např.:

- odstupňování kázeňských opatření
- forma postihu při dalším porušení školního řádu
- doporučení odborné pomoci ve středisku výchovné péče

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

☒ 405 02 Děčín VI, Školní 5 ☎ 775 865 666 e-mail: skola@zszelenice.cz IČO 47274743

- informování OSPOD
- spolupráce s PPP, apod.
- v krajním případě (zvláště při nespolupráci zákonných zástupců) informování policie
- ŘŠ udělí agresorovi/ům kázeňské opatření v souladu se školním řádem.

Ze strany metodičky prevence dojde k posouzení sociálních vztahů ve třídě, v níž se šikana vůči pedagogovi vyskytla, a vyvodí odpovídající řešení (např. intervenční program atd.) Pedagogovi je nabídnuta odborná pomoc a podpora (konzultace, zvýšená hospitační činnost), kontakt na odbornou péči (např. PPP).

Ze všech rozhovorů se pořizuje zápis. V případě závažnějšího případu šikany je ředitelem školy informována Policie ČR.

Kyberšikana

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.).

Součástí školního řádu školy jsou pravidla pro používání ICT, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy).

V případě, že se žák svěří komukoli z pedagogických pracovníků s podezřením na kyberšikanu vůči své osobě, je nutné držet se následujícího postupu:

- ✓ **Zachovat klid** – nejednat ukvapeně.
- ✓ **Uchovat důkazy** – vyzvat žáka k uchování veškerých důkazů kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočnickovi či útočnickům zahájeno vyšetřování.
- ✓ **Ukončit komunikaci s pachatelem** – vyzvat žáka, aby nekomunikoval s útočníkem, nesnažil se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožoval, nemstil se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
- ✓ **Oznámit útok** – vyzvat žáka, aby se neprodleně svěřil rodičům, případně tento krok udělat společně se žákem.
- ✓ **Doporučit rodičům podat trestní oznámení na Policii ČR.**
- ✓ Je nutné informovat rodiče oběti i rodiče agresora – zajistí metodička prevence, případně výchovná poradkyně.

Při stanovení kompetencí při řešení kyberšikany je třeba zjistit, zda jednání prokazatelně souvisí s činností školy (týká se žáků či zaměstnanců školy a zároveň má výrazně negativní dopad do školního prostředí nebo takové narušení intenzivně a bezprostředně hrozí).

Škola nemůže udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se nestala během vyučování nebo v rámci akcí organizovaných a zajištěných školou, kde učitel vykonává nad žáky dohled – při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů nebo učebních dokumentů, při účasti na soutěžích, přehlídkách, popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou nebo školským zařízením.

ŽÁCI MAJÍ ŠKOLNÍM ŘÁDEM ZAKÁZÁNO POUŽÍVAT MOBILNÍ TELEFON V DOBĚ VYUČOVÁNÍ.

Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Kdokoli z pedagogů je při podezření z extremismu, rasismu, xenofobie či antisemitismu povinen neprodleně informovat metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni o výskytu takového jednání mezi žáky, a ty následně:

- Zákonné zástupce vyrozumí v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem.
- Policii vyrozumí v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.

Vandalismus páchaný na půdě školy

Pod vandalismus řadíme projevy chování, které jsou namířené proti druhé osobě či skupině lidí a jejich majetku. Jedná se např. o poškozování a ničení veřejného a soukromého majetku či věcných hodnot, ničení přírody, kulturních a společenských objektů.

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

☒ 405 02 Děčín VI, Školní 5 ☎ 775 865 666 e-mail: skola@zszelenice.cz IČO 47274743

Kdokoli z pedagogů školy při podezření z vandalismu u žáka informuje metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni, která následně zajistí, že budou neprodleně informováni:

1. zákonní zástupci žáka;
1. při odmítnutí zákonných zástupců nebo při opakovaném vandalismu OSPOD;
2. pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 5 000 Kč řešeno jako přešůpek, nad 5 000 Kč řešeno jako trestný čin).

Ve škole se jedná nejčastěji o poškozování školního majetku či věcí spolužáků. Útoky na věci mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, zničené školní pomůcky, učebnice, části oblečení apod.). Mezi poškozování školního majetku řadíme také sprejerství (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytkem, apod.).

Záškoláctví

- Nepřítomnost nezletilého žáka základní a střední školy ve škole omlouvá jeho zákonný zástupce.
- Důvody žákovy nepřítomnosti ve škole je zákonný zástupce povinen doložit nejpozději do tří kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka (§ 50 odst. 1 a § 67 odst. 1 školského zákona).
- Předcházet záškoláctví je možné mj. tím, že škola v případě podezření především v případě časté nepřítomnosti žáka nasvědčující zanedbávání povinné školní docházky bude vyžadovat potvrzení od lékaře.
- Škola může požadovat, pokud to považuje za nezbytné, jako přílohu k omluvenému zákonného zástupce ze zdravotních důvodů předložení lékařského potvrzení. Toto je možné pouze, pokud to upravuje školní řád.
- Požadavku na lékařské potvrzení by mělo vždy předcházet jednání se zákonným zástupcem/zletilým žákem, jehož výstupem bude mimo jiné písemný požadavek školy na dokládání nepřítomnosti lékařským potvrzením. Tímto dokumentem pak lze zdůvodnit tento požadavek lékaři.
- Zákonný zástupce žáka má rovněž možnost určit zaměstnance školy, který může být lékařem o zdravotním stavu nezletilého informován (§ 33 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách).
- Při neomluvené absenci do 20 hodin za dané čtvrtletí školního roku škola kontaktuje zákonného zástupce a věc řeší s ním. Při delší neomluvené absenci postupuje podle dalšího bodu.
- Pokud má žák školy více než 20 neomluvených hodin za dané období školního roku, metodička primární prevence svolává školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se výchovné komise účastní: zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, popř. další odborníci (např. kurátor OSPOD). O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- Vedle neomluvené absence je třeba věnovat pozornost také zvýšené omluvené absenci. Zvýšené množství zameškaných vyučovacích hodin, ačkoli řádně omluvených, je nežádoucí a může být projevem skrytého záškoláctví, kterému je také třeba věnovat patřičnou pozornost a včas proti němu zakročit. Je tedy třeba evidovat omluvenou absenci také ke konci každého čtvrtletí školního roku. V případě, že třídní učitel zpozoruje podezřelý nárůst omluvené absence (přes 50 % vyučovacích hodin) za čtvrtletí školního roku, je na místě, aby se podrobněji zabýval věrohodností důvodů nepřítomnosti. Pokud je důvod nepřítomnosti žáka nevěrohodný, může se třídní učitel nebo ředitel školy obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka a požádat jej o vysvětlení, případně sdělit, že příště bude vyžadovat potvrzení od lékaře, připouští-li to školní řád. Vyžadovat omluvení absence lékařem zřejmě však není možné.

Krádeže

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován.

Požadovaný postup pro všechny pedagogické pracovníky školy:

1. Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sděluje žákyním a žákům od počátku jejich docházky do vaší školy.
1. Ze školního řádu jasně vyplývají sankce (důtka ředitele školy, případně snížená známka z chování), které škola použije v případě, že se někdo dopustí krádeže při poskytování školských služeb nebo při s nimi přímo souvisejících činnostech.

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

☒ 405 02 Děčín VI, Školní 5 ☎ 775 865 666 e-mail: skola@zszelenice.cz IČO 47274743

2. Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě musí mít možnost pohovořit si o svém jednání s metodičkou prevence, případně výchovnou poradkyní.
3. Pečlivě se zabývejte příčinami. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče.
4. S náhradou způsobené škody postupujte jako u vandalismu. Preferujte nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvejte na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídl za své chování nějakou kompenzaci.
5. Zákonné zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí.
6. Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumívejte Policii ČR a oznamte podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
7. Každou nahlášenou krádeží se zabývejte, vyšetřujte ji.
8. O krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím.....

Rodičům poškozeného hlásit vždy ihned, rodičům zloděje rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin. Celá řada dětí krade proto, že je někdo krást poslal a oni z něj mají strach. Není to sice o nic menší krádež, ale je to informace, kterou by rodič měl vědět také.

Kdy hlásit policii?

V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci. Důležité upozornění - Škola a školské zařízení není orgán činný v trestním řízení, takže nemůže nic vyšetřovat.

Kdy hlásit OSPOD?

V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

Sebepoškození

Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím (automutilačním) chováním je:

- řezání (žiletkou, střepem atd.)
- pálení kůže.

Jinými formami jsou:

- škrábání,
- píchání jehlou,
- rozrušování hojících se ran,
- značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí,
- obrušování popálené kůže,
- kousání, údery, nárazy,
- dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

Má-li kdokoli z pedagogů podezření, že se žák/žákyně sebepoškozuje, informuje neprodleně metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni. Ta následně informuje o skutečnosti zákonné zástupce a vyzve je k návštěvě pediatra či předá kontakt na odborné pracoviště zabývající se touto problematikou.

V jakém případě vyrozumět Policii ČR / OSPOD

- Ohlašovací povinnost se netýká přímo sebepoškození, ale doprovodných problémů často sebepoškození doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte.
- Povinnosti hlášení podléhá navádění dětí k sebepoškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kybersikana).
- V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebepoškození je namístě okamžitě volat ZZS (tel. 155).

Rizikové sexuální chování

Platí pro všechny pedagogické pracovníky - dospělý je povinen chránit a **prosazovat nejlepší zájem dítěte**. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR bez ohledu na vztah k dítěti.

Příslušnost k subkulturám

V souladu s § 403 zákona č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník (založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka), odstavcem 1 (Kdo založí, podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob), je jakákoli tato aktivita považována za rizikovou a pedagog školy je povinen neprodleně informovat metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni, pokud má podezření, že se popsaná skutečnost týká některého z žáků. Pokud má metodička prevence, případně výchovná poradkyně jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má takovéto podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

Psychická krize/duševní nemocnění žáka

Varovné příznaky psychické krize – ČEHO JE NUTNÉ SI VŠÍMAT – PEDAGOGICKÝ SBOR:

- nestálá nálada
- vysoká popudlivost, podrážděnost
- rigidní myšlení a neflexibilní vzorce zvládání náročných situací
- neschopnost vnímat či chápat realitu
- tendence žít ve fantazijním světě
- představy o své významnosti střídající se s pocity méněcennosti
- úzkost - zvláště při náznaku mírné tělesné nemoci nebo drobného zklamání
- nejistota týkající se sexuální identity či orientace
- silné přesvědčení o svojí pravdě
- přehnané projevy nadřazenosti, odmítání anebo provokativního chování vůči spolužákům, učitelům či rodičům, které mohou maskovat silný pocit nejistoty a méněcennosti
- častý pocit rozčarování či nespravedlnosti

Úkolem pedagoga není dané potíže diagnostikovat či léčit!

Neprodleně zpraví o situaci metodičku prevence, případně výchovnou poradkyni, která informuje zákonné zástupce, sjedná s nimi osobní setkání na půdě školy a předá kontakt na odborná pracoviště v oblasti psychologického poradenství.

Škola rodičům nabídne spolupráci v rámci své odborné kompetence – zároveň ale informuje rodiče, že v žádném případě nenahrazuje odborné pracoviště v oblasti psychologického poradenství.

V případě bezprostředního ohrožení zdraví dítěte či jeho okolí je na místě volat rychlou záchrannou službu, a to kýmkoli z pedagogických pracovníků.

Metodička prevence, případně výchovná poradkyně poskytují pouze základní krizovou intervenci a využívají všech prostředků k zajištění odborné pomoci.

Hrubé opakované slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči zaměstnancům školy

- V souladu s § 31 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), odst. 3, kde se doslovně uvádí, že zvláště hrubé opakované slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči zaměstnancům školy nebo školského zařízení nebo vůči ostatním žákům nebo studentům se považují za zvláště závažné zaviněné porušení povinností stanovených tímto zákonem, což dle odst. 5 téhož § ukládá řediteli školy povinnost oznámit tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jde-li o nezletilého, a státnímu zastupitelství do následujícího pracovního dne poté, co se o tom dozvěděl.
- Rodičům žáků s projevy rizikového chování je zpravidla doporučena ambulantní návštěva Střediska výchovné péče, při podezření na poruchu chování rovněž psychiatra nebo klinického psychologa.
- O veškerých jednáních je vždy vyhotoven písemný záznam, který je podepsán všemi účastníky.

Výchovná opatření

Pro potrestání agresorů budou použita běžná výchovná opatření, jako je:

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

☒ 405 02 Děčín VI, Školní 5 ☎ 775 865 666 e-mail: skola@zszelenice.cz IČO 47274743

- napomenutí třídního učitele
- důtka třídního učitele
- důtka ředitele školy
- snížená známka z chování
- převedení do jiné třídy

Rodičům obětí i agresorů je doporučena návštěva klinického psychologa, ambulantního střediska SVP, popřípadě psychiatrické vyšetření.

V mimořádných případech bude rodičům doporučeno umístění dítěte do pobytového oddělení SVP.

Pokud se vyskytne podezření nebo zjištění, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestního činu (provinění) informuje škola Policii ČR.

Pokud žák spáchal trestný čin nebo opakovaně páchá přestupky, zahájí škola v součinnosti rovněž spolupráci s OSPODem.

Krizový plán školy při podezření na sebevražedné myšlenky žáka/žákyně školy

(Metodické doporučení MŠMT – Sebevražedné chování, 2023)

Varovné znaky sebevražedného jednání – KAŽDÝ PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK SE MÁ NA POZORU!

Mohou se objevovat v různé kombinaci a u každého jinak. Nemusí být přítomny všechny signály. **Každý projev sebevražedného jednání by měl být brán vážně.**

V CHOVÁNÍ:

- ✗ vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem
- ✗ rozdávání věcí, loučení se
- ✗ zabývání se myšlenkami na sebevraždu
- ✗ vyhledávání informací o sebevraždě či smrti
- ✗ shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy
- ✗ sebepoškozování
- ✗ zanedbávání svého vzhledu
- ✗ zhoršené soustředění či spánek
- ✗ změna chuti k jídlu
- ✗ zhoršený školní prospěch
- ✗ nízké sebehodnocení a sebedůvěra
- ✗ rizikové chování

V PROŽÍVÁNÍ:

- ✗ náhlé změny nálad
- ✗ dlouhodobý smutek
- ✗ úzkostnost
- ✗ podrážděnost
- ✗ výbuchy vzteku
- ✗ vyčerpanost
- ✗ apatie, pasivita

V ŘEČI:

- ✗ ne/ přímé vyjádření, že chce zemřít
- ✗ vyjádření beznaději, bezvýchodnosti
- ✗ dopisy na rozloučenou
- ✗ deníky či básně s tématem smrti či sebevraždy
- ✗ Nechci žít.
- ✗ Kéž bych se nikdy nenarodil.
- ✗ Nikomu tu nebudu chybět.
- ✗ Jsem pro všechny jen přítěží, beze mě bude líp.

Úkolem pedagoga je rozpoznat žáka v ohrožení a přesunout jej v systému péče dále – neprodleně informovat metodičku prevence, výchovnou poradkyni, ředitele školy. Úkolem pedagoga není diagnostikovat žáka, poskytovat či nahrazovat odbornou péči.

Mírné riziko

Jedná se o situace, kdy jsou u žáka přítomny sebevražedné myšlenky. Pedagog se o situaci dozvídá obvykle jedním z těchto způsobů:

- žák se sám svěří
- někdo jiný pedagogovi svěří tyto informace či podezření (např. spolužáci)
- pedagog si všimne varovných signálů

Pokud má pedagog podezření či informace o tom, že žák má myšlenky na sebevraždu, je v první řadě potřeba pracovat se sebou. Téma je potřeba brát vždy vážně a nebagatelizovat jej. Je vhodné žáka s jeho myšlenkami přijmout. To znamená nesoudit, netrestat a nevyvolávat pocity viny (To bys přece svým rodičům neudělal), stejně tak se nesnažit žákovi předestřít věci, které by určitě měl nebo neměl dělat (Běž si zaběhat, přijdeš na jiné myšlenky), a netlačít na něj. Situaci by pedagog neměl řešit sám a měl by se snažit předejít případnému zděšení, fascinaci tématem či panice. Následuje podpůrný rozhovor (viz níže). Je vhodné, když takový rozhovor vede pedagog, který má s žákem dobrý vztah a také jeho důvěru. Je potřeba na něj mít dostatek času a vhodný prostor, tzn. rozhovor vedeme ideálně pouze ve dvou, bez přítomnosti dalších žáků, a v klidném, bezpečném prostředí. Pokud vnímáte, že se žák chystá říct informace o sebevraždě před vrstevníky, je lepší ho jemně přerušit a pokračovat v rozhovoru hned, ale o samotě, mimo zbylé žáky. Pokud má pedagog možnost, může dopředu takový rozhovor konzultovat s metodičkou, případně výchovnou poradkyní a připravit se na něj (případně celý rozhovor přenechat na nich). Cílem rozhovoru je vyjádřit zájem o žáka (Zajímá mě, jak se ti daří, co teď prožíváš) a ukázat žákovi, že existuje pomoc.

Vedení podpůrného rozhovoru

Podpůrný rozhovor vedený pedagogem si můžeme představit jako dvě na sebe navazující části, kde pedagog naslouchá, klade citlivě otázky, poskytuje podporu a vyjadřuje empatii. V první části jde o navázání kontaktu, tzn. běžný začátek rozhovoru, kde vyjadřujeme zájem o žáka:

- Můžu s tebou chvíli mluvit?
- Mám pocit, že se v poslední době trápíš...

Vybrané otázky slouží jako inspirace, jak o tématu sebevraždy mluvit. Nejde o manuál, který by měl pedagog následovat otázku po otázce. Často v rozhovoru stačí položit jen pár otázek.

- Mám o tebe strach...
- Vidím, že se v poslední době straníš ostatních...
- Pozoruji na tobě změny v poslední době... neděje se něco?
- Pojďme si popovídat...

Druhá část rozhovoru obsahuje specificky zaměřené otázky, např.:

- Děkuji, že mi říkáš, jak se cítíš a co prožíváš... chápu to správně, že to, co mi říkáš, znamená, že si chceš ublížit? Pochopil jsem to správně?
- Slyšel jsem, že říkáš, že už nechceš žít... co jsi tím myslel?
- Když o tom takhle mluvíš, znamená to, že si chceš ublížit? Znamená to, že se teď bavíme o sebevraždě? Zde uvádíme příklady dalších specificky zaměřených otázek, které jsou ale určené pro pracovníky ŠPP (metodička prevence, výchovná poradkyně):

- Napadlo tě někdy, že by ses tady na to chtěl vykašlat/ nežít?
- Přál sis někdy být mrtvý nebo se už neprobudit?
- Přemýšlíš o sebevraždě?
- Už sis někdy nějak ublížil?
- Přemýšlel jsi nad tím, jak bys to udělal?

Touto otázkou mapujeme míru sebevražedných tendencí (způsob sebevraždy).

- Přemýšlel jsi nad tím, kdy bys to udělal?

Touto otázkou mapujeme míru sebevražedných tendencí (datum/ čas sebevraždy).

- Jak často tě to napadá?

Touto otázkou mapujeme intenzitu sebevražedných myšlenek.

- Udělal jsi někdy něco, co by vedlo k ukončení tvého života?

Touto otázkou mapujeme, zda si již žák nějak ublížil či zda má např. nashromážděné prostředky k ukončení jeho života. Otázky, které se ptají na způsob nebo čas příp. sebevražedného jednání, stejně jako otázka na intenzitu sebevražedných

myšlenek, nám ukazují, kde v sebevražedném procesu se žák zhruba pohybuje a jaká je míra rizika sebevražedného chování. Zda má jen myšlenku na to, že by už nemusel žít, nebo zda má pečlivě naplánovaný způsob, čas a místo sebevraždy. V druhém případě je žák již ve vyšším riziku sebevraždy (střední až vysoké riziko – suicidální tendence). Pokud žák neodpovídá a nechce mluvit, můžete se ho zeptat, zda není ve škole někdo jiný, s kým by mluvil radši, a můžete nabídnout, že daného člověka společně najdete. Obvykle žáci mají tendenci se svěřit pedagogům, se kterými mají dobrý vztah či je baví jejich předmět, pro některé žáky je ale nejlepší volbou naopak pedagog, kterého znají, je laskavý, ale přímo je neučí. Do rozhovoru o sebevraždě patří i ticho, není třeba se ho bát, ač může být nepříjemné. Žáci nejvíce potřebují cítit, že jim někdo naslouchá a že nejsou v situaci sami. Zásadní je neslibovat žákovi naprostou důvěrnost informací (Slibuji, že to zůstane mezi námi), i když si pedagog musí být vědom citlivosti údajů, které mu žák sděluje. Slíbení důvěrnosti a její následné prolomení mohou žáci vnímat jako zásadní narušení důvěry. Pedagog tedy nejedná za zády žáka, ale domlouvá se společně s ním na dalším postupu tak, aby situace byla bezpečná a žák měl stále možnost nějaké kontroly.

Pokud se potvrdí myšlenky na sebevraždu, jsou na místě další kroky, zatímco pedagog je stále s žákem:

- poděkovat žákovi za důvěru ○ *Děkuji ti, že mi to říkáš.*
- podpořit žáka ○ *Mohlo být těžké mi tohle říct, vážím si toho.* ○ *Slyším, že teď prožíváš velké trápení. Přál bych ti, aby ti bylo lépe a věřím, že se nám to společně podaří.* ○ *Společně to zkusíme zvládnout. Najdeme cestu, jak to zvládnout.* ○ *Pojďme spolu vymyslet, co dál.*
- navrhnout další kroky – žák by měl vědět, že v tom není sám, a co se bude dít dál
  - setkání u metodika prevence, výchovného poradce – můžete žákovi vysvětlit, že to jsou lidé, kteří ví, jak mu pomoci a co dělat, můžete nabídnout, že za ním půjdete společně.
  - **kontaktování zákonných zástupců** – je potřeba zde postupovat velmi citlivě tak, abychom nenarušili důvěru žáka, a zároveň netajili informace směrem k zákonným zástupcům, je vhodné se proto na každém kroku domlouvat s žákem a s metodikem
- poskytnout odpovídající kontakty a přesné informace (např. číslo na Linku bezpečí, odborná psychologická pracoviště)

- následná zvýšená péče a sledování žáka

Při komunikaci se zákonnými zástupci:

- představit se a svoji pozici ve škole
- nabídnout pomocnou ruku v řešení situace – ideální je, aby škola rozhovor vedla v duchu partnerství s rodinou
- informovat o pozorovaném chování a fungování žáka
- vysvětlit, že informace o stavu žáka budou v případě potřeby sdíleny s dalšími pedagogy
- nabídnout pomoc, domluvit schůzku ve škole
- metodik prevence nabízí poradenství pro zákonné zástupce
- **udělat zápis z domluvy**

Střední až vysoké riziko – suicidální tendence

Žák, u kterého se objevují sebevražedné tendence, je ve středním až vysokém riziku dle toho, jak specifické detaily o sebevraždě má naplánované, zda má přístup k prostředkům sebevraždy, zda se u něj objevují rizikové faktory, jakou má historii, zda je impulzivní atd. Ve chvíli, kdy má žák naplánovaný způsob, místo a datum sebevraždy, je ve vysokém riziku a v dané situaci je vhodné učinít následující kroky:

- jeden pedagog zůstává s žákem a nenechává ho o samotě (ideální je, když je pedagog stejného pohlaví jako žák, aby s ním případně mohl i na toaletu)
- vhodný je podpůrný empatický rozhovor
- vysvětlit, že budou kontaktováni jeho zákonní zástupci
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která pomůže situaci řešit a která volá zákonným zástupcům a informuje je o situaci a domlouvá se na dalších krocích (včetně příjezdu do školy)
- předat zákonným zástupcům kontakty na odbornou pomoc

Rovnou se se zákonnými zástupci domluvit na další schůzce, příp. aby bylo jasné, kdo koho kdy kontaktuje. Na této další schůzce je vhodné diskutovat, jestli a v jaké formě bude žák zapojen nadále do vyučování a jak bude nastavena komunikace informací o jeho stavu. Společně je vhodné připravit krizový plán pro případ, kdyby se situace opakovala.

Akutní riziko – pokus o sebevraždu

Jde o situace, kdy si žák ve škole patrně ublížil (např. pořezal se, spolykal prášky), chystá se k tomu, chystá či vyhrožuje, že si ublíží. První dospělý, který žáka najde, by měl:

- snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout první pomoc

- zůstat s žákem a nenechat ho o samotě
- zavolat Rychlou záchrannou službu (155)
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit
- zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci

Po situaci by měl pedagog vytvořit zápis o situaci a informovat ředitele školy, příp. metodičku prevence/výchovnou poradkyni. Stejně tak má škola povinnost zaznamenat situaci do Knihy úrazů.

V jakémkoliv případě je potřeba žáka průběžně sledovat a spolupracovat s rodinou. Je potřeba si všimnout, jak žák tráví čas ve škole (zda je mezi lidmi, či se kolektivu straní), jakou má náladu, jak působí, jak se zapojuje, ale i např. to, kolik času tráví na záchodě během vyučování (z důvodu rizika příp. sebepoškozování) či zda např. nechybí ve škole, když nemá nahlášenou absenci. V takovém případě je potřeba okamžitě volat zákonným zástupcům. Je také vhodné, aby pedagogové byli k žákovi shovívaví a netlačili na něj, co se týče výkonu ve škole (např. aby žák po návratu z nemocnice dopisoval první týden testy ve škole). Pokud si pedagog není jistý, jak postupovat v procesu učení daného žáka, necht' konzultuje s metodičkou prevence/ výchovnou poradkyní. Zákonní zástupci bývají situací zaskočení už proto, že v ní bývají poprvé. Větší zkušenost se sebevražednými úmysly dětí mají zaměstnanci školy. Zákonní zástupci mohou pociťovat bezmoc podobně jako jejich dítě a snažit se situaci zlehčit, mohou se obávat, že mluvit o sebevraždě znamená k ní dítě navádět atp. Pomoci jim může Linka pro rodinu a školu (116 000) anebo Rodičovská linka Linky bezpečí (606 021 021) anebo Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Obě zmíněné linky fungují i pro učitele.

Postvence

Postvence jsou kroky a postupy, které následují po dokonané sebevraždě.

Adolescenti jsou obzvlášť náchylní k tzv. nákaze sebevraždou, protože jde o období hledání se a zvýšené zranitelnosti vůči problémům s duševním zdravím. Adolescenti ještě nemají plně rozvinutý repertoár možností, jak čelit, tak těžké situaci jako je sebevražda. Zároveň mladí lidé mají větší tendenci ztotožňovat se s činy svých vrstevníků než dospělí lidé. Škola by tak měla svým žákům nabídnout možnost vyjádřit své emoce a společně identifikovat strategie, jak situaci zvládnout.

Cílem postvence je poskytnout žákům podporu, pomoci jim pracovat s jejich emocemi, znovu nastolit zdravou atmosféru a minimalizovat riziko rozšíření sebevražedného jednání či jeho nápodoby. Postvenci může zajišťovat školní poradenské pracoviště, pedagogickopsychologická poradna či externí organizace (např. Poradna Vigvam).

Postvence obvykle zahrnuje:

- komunikace se zasaženou rodinou
- mobilizace podpory ve škole a její zviditelnění a nabízení pro žáky i pedagogy
- informování zaměstnanců školy a sdílení informací, jak událost může ovlivnit výuku
- sdělení faktů jednoduše a krátce
- péče o žáky, kteří mohou být smrtí nejvíce zasaženi

Žáci, kteří mohou potřebovat větší péči:

- byli u sebevražedného jednání nebo krátce před ním byli v kontaktu se zemřelým
- blízcí přátelé či např. sourozenci navštěvující tutéž školu
- žáci, kteří hůře zvládají zátěžové situace, mají nedostatek sociální podpory, historii duševního onemocnění, sebevražedných představ či sebevražedného pokusu, trauma nebo ztráty, příp. zažili sebevraždu ve své rodině
- žáci ve výlučném vztahu k zemřelému (např. agresori, či ex-přítel/kyně)

Tyto žáky je potřeba průběžně sledovat a věnovat jim zvýšenou pozornost, příp. jim aktivně nabídnout podpůrný rozhovor či možnost promluvit si. Stejně tak je možné v případě nejistoty promluvit s jejich zákonnými zástupci.

Komunikace s rodinou zemřelého žáka

Je důležité rodině vyjádřit soustrast a zjistit, co by si přála, aby bylo sdíleno ve škole, a domluvit se na předání osobních věcí žáka. Věci by pro rodinu měly být připraveny a rodina by neměla např. vyklízet skříňky. Je lepší, když předání věcí probíhá po vyučování, aby se rodina nepotkávala s ostatními žáky ve škole. Může jít o emocionální chvíli a je vhodné, aby byl přítomen představitel školy pro důstojnost předání a také například pro jistotu přítomen metodik prevence či výchovný poradce pro akutní podporu. Ujistěte se také, že zákonní zástupci jsou smazáni z e-mailových listů, aby rodina nedostávala emaily či telefonáty ohledně školních akcí apod.

Sdělování informací o sebevraždě

O smrti je potřeba informovat zaměstnance školy, žáky a jejich zákonné zástupce, a to formou přesných informací respektujících přání rodiny, ideálně sdělované v takové formě, v jaké mohou být zveřejněny.

Je důležité mít sjednocený postup pro jakékoliv úmrtí ve škole. Mít jiný postup pro úmrtí sebevraždou a jiný např. pro úmrtí dopravní nehodou vede ke zvyšování stigmatizace kolem duševního zdraví. Jakýkoli rozhovor o sebevraždě by měl obsahovat důležitost sdílení sebevražedných myšlenek s druhou osobou a informaci o dostupné pomoci.

Sdělení informací o sebevraždě pedagogům

Nejprve by měli být informováni pedagogové a další zaměstnanci školy. Je potřeba pamatovat na to, že i třídní pedagog je v takovou chvíli pozůstalý (příp. i další učitelé). Souběžně mohou běžet zprávy nejen ve škole, ale také po sociálních sítích. Pracovníci by měli mít prostor pro otázky a měli by dostat informace o možné pomoci pro sebe či pro své žáky. Je vhodné se ujistit, že všichni jsou přítomni, a zajistit, aby informace měli všichni. Informaci předává ředitel školy ve spojení s metodikem prevence/výchovným poradcem. Je potřeba vyhradit na sdělení dostatek času. O události mluvíte na rovinu a bez zbytečných detailů. Tím se vysílá zpráva, že je možné o těchto věcech ve škole mluvit. Lidé, kteří sami zažívají psychickou krizi, se mohou cítit podpořeni ve vyhledání pomoci. Pedagogům můžete připojit informaci o tom, jaké informace jsou zatím vykomunikovány s rodinou.

Sdělení informací o sebevraždě rodičům či zákonným zástupcům

O jakékoli smrti, tedy i smrti sebevraždou je důležité obeznámit i rodiče či zákonné zástupce ostatních žáků. Takové sdělení by mělo vycházet od ředitele školy a mělo by být v souladu s přáním rodiny. Je potřeba jim sdělit, že jejich děti budou o situaci informovány a bude jim nabídnuta podpora, kterou samozřejmě mohou odmítnout. Podpořte je, aby svým dětem řekli, že o situaci vědí a nabídli jim pomoc či podpůrný rozhovor. Seznamte je s možnými reakcemi jejich dětí na vzniklou situaci. Před odesláním této zprávy je potřeba mít jistotu, že rodina souhlasí se sdělením příčiny úmrtí.

Sdělení informací o sebevraždě žákům

Ideálně zprávu sdělují třídní učitelé ve svých třídách. Ve třídě, kde žák zemřel, je potřeba myslet na to, že třídní učitel je také přímý pozůstalý, a je vhodné, když při sdělování asistuje metodik prevence/výchovný poradce (či jim pomáhá se na to připravit). Učitel by se měl ujistit, že jsou přítomni všichni žáci, aby všichni dostali stejné informace. Pokud někdo chybí, třídní učitel zodpovídá za dodání těchto informací žákovi hned, jak bude opět ve škole (individuálně a osobně). Všichni učitelé by měli informaci předávat ve stejný čas, aby se předešlo šíření nepřesných informací. Je vhodné používat termín „zemřít sebevraždou“ a vyhnout se spojení „spáchat sebevraždu“. Součástí sdělení může být nabídka pro všechny, kteří mají o někoho obavu nebo sami mají myšlenky na sebevraždu, aby o tom promluvili s dospělým, kterému věří. Učitel také předává kontakty na dostupnou pomoc. Je vhodné žákům připomenout číslo na Linku bezpečí (116 111) či Linku pro rodinu a školu (116 000).

Když mluvíme o sebevraždě je důležité více naslouchat spíše než mluvit. Celý rozhovor by se měl odehrávat v podpůrném a laskavém duchu. Učitel může na začátku zjistit, zda již třída nějaké informace má, příp. jaké a zda se nešíří zkreslení informace. Je potřeba žákům předat základní informace a pak se ptát, co potřebují oni a dát prostor jim. Žáci mohou mít různé reakce, kromě smutku a lítosti mohou cítit pocity viny, výčitky nebo vztek. Pocity bývají silnější u bližších lidí. Žáci se mohou také ptát, proč se to stalo. Je vhodné říct, že na takové otázky nejsou žádné snadné odpovědi (Možná se teď ptáte, proč se to stalo, ale na některé otázky nenajdeme odpovědi hned). Mnoho otázek je spíše rétorických ve snaze jednotlivce porozumět situaci. Mluvit o tom, co se stalo, pomáhá snížit negativní dopady na žáky i na atmosféru školy (včetně dovednosti se učit). Je vhodné nechat žákům prostor pro sdělení jejich myšlenek a pocitů v prostoru, kde je nikdo nesoudí. Je užitečné se žáků ptát na to, co si myslí, případně se pak věnovat tématu truchlení, zármutku a strategiím, jak takovou situaci zvládnout. Žáci tím dostávají zprávu, že je v pořádku o takovém tématu mluvit nahlas a že existuje pomoc. Někdy může být užitečné pomoci žákům pochopit spojení sebevraždy a duševního zdraví (např. Každý se někdy cítí smutný. Někdo ale může mít duševní onemocnění, například když má někdo depresi, přestane cítit radost ze všeho. Takový člověk si někdy může začít myslet, že jediné řešení je zemřít. Když někdo blízký zemře sebevraždou, můžeme být nešťastní, naštvaní, vystrašení, smutní... To všechno znamená to, že truchlíme, že se nám stýská. Někdy se nám o tom nechce mluvit, ani na to myslet. Někdy potřebujeme mluvit o tom, co prožíváme, a jaké myšlenky nás napadají. Máme někoho, komu to můžeme říct, někoho, komu důvěřujeme?). Po sdělení zprávy žákům a případné následné diskusi je vhodné nechat zbytek hodiny žáky dělat samostatnou tichou práci spíše než pokračovat ve vyučování běžným způsobem.

- říct o tom, co se stalo – popisně, krátce, jasně
- zeptat se třídy, jak jim teď je, co jim běží hlavou, co potřebují
- být připraven říct, že něco učitel neví
- normalizovat emoce, snímat vinu z žáků
- nabídnout, co bychom teď jako třída mohli udělat, aby nám bylo lépe
- být připraven na to, že se situace bude nadále objevovat (např. v třídnických hodinách či u jednotlivých žáků)

Vzpomínkové akce

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

✉ 405 02 Děčín VI, Školní 5 ☎ 775 865 666 e-mail: skola@zszelenice.cz IČO 47274743

Může se také objevit přání žáků udělat vzpomínkovou akci, rituál či rozloučení se zesnulým žákem. Pro takové účely je vhodné mít připravený jasný postup, který se týká jakéhokoli úmrtí ve škole (není potřeba se chovat specificky v případě sebevraždy, to naopak vytváří stigma). Vzpomínkové akce se mohou objevit buď plánovaně či spontánně. Plánované akce je dobré komunikovat dopředu s rodinou zesnulého žáka (informovat je o tom, že na jejich syna/ dceru vzpomínají spolužáci i učitelé, a vyjádřit tak společné pocity a na akci je pozvat). Spontánní akce a vzpomínání na zemřelého mohou mít formu položení květin, dopisů, plyšáků u skříňky apod. Je dobré zřídit pietní místo a domluvit se s žáky a rodinou na době jeho trvání (obvykle se nechává do pohřbu). Pak je vhodné je z místa odebrat a vědět, co s nimi dělat (ideálně se domluvit s rodinou, zda je bude chtít, nebo se např. darují). S pozůstalými žáky lze dohodnout napsání společného dopisu a jeho předání rodině. Spolupráce žáků a např. třídního učitele umožňuje, aby dopis neobsahoval pro rodinu nevhodný či zraňující obsah. Lepší je akci naplánovat, než aby se spontánně tvořily. Pietní místo by mělo být umístěné tak, aby k němu mohli všichni, ale zároveň ho nemuseli míjet, pokud nechtějí. Je vhodné se spíše vyhnout trvalým akcím (např. zasazení stromu apod.) a to z důvodu vyhnutí se romantizování sebevraždy. Někteří žáci projeví zájem rozloučit se a jít na pohřeb. Je dobré se v tomto ohledu domluvit s rodinou a na základě toho udělat plán.

V pedagogicko- psychologické poradně Děčín je k dispozici krizový tým složený ze tří odborníků. V případě potřeby jej vyzve ke spolupráci metodička prevence.

Krizový plán školy je v případě legislativních změn v průběhu školního roku doplňován a upravován.

*Zpracovaly: Mgr. Radka Mityšková, MPP pro 1. stupeň
Mgr. Dana Watersová, MPP pro 2. stupeň*